

Asi polovinu klientely poradenství Společnosti pro studium sekt a nových náboženských směrů tvoří rodiče. Většinou se obávají, že jejich dospělé dítě upadlo do spárů nějaké „hrozné sekty“, a mívají dvě otázky: co je to za sektu a jak dostat své dítě ven. Odhlédneme nyní od první – faktické - části této objednávky a necháme stranou i diskusi, do jaké míry si nějaká neznámá náboženská skupina opravdu zaslouží děs v rodičovských očích, ale soustředíme se na ono „jak dostat ven“. Odpověď se pokusíme formulovat ve zjednodušeném návodu, co mohou rodiče v takové situaci dělat. Je ovšem třeba upozornit, že tento návod se navzdory přání rodičů pokouší změnit spíš je samotné než jejich děti.

Prvním nutným úkolem pro rodiče v takové situaci je vyrovnat se s ní a vzdát se naděje na rychlá a snadná řešení, která by dospělé dítě donutila naplnit vůli rodičů (únos, tzv. deprogramování apod.). Je třeba si přiznat omezené možnosti, které rodič vůči dospělému dítěti má, a rozhodnout se **akceptovat právo dospělých dětí na vlastní život**. Je dobré také zároveň v klidu zhodnotit rodinnou situaci a pokusit se odhalit její možné příčiny: odchod do sekty může být následkem touhy emancipovat se vůči přílišné rodičovské péči, nebo naopak reakcí na náhlou ztrátu vazeb s blízkými lidmi, může být výsledkem příliš autoritativní náboženské výchovy, nebo naopak důsledkem její totální absence apod. Výsledkem takového zhodnocení by nemělo být obviňování žádného účastníka rodinného života, ale spíše pochopení motivů jednání každého z nich. Odchod dítěte do sekty (ať už toto pejorativní označení užíváme právem či ne) by tak měl ztratit svou nepochopitelnost a démoničnost.

Druhým krokem by pak mohlo být **stanovení reálných cílů**, jichž by rodiče chtěli v dalších měsících a letech vzhledem ke svému dítěti dosáhnout. Reálným cílem není např. návrat dítěte do dětských botiček – rodiče by se měli vzdát představy společného života s dítětem v jedné domácnosti, společných dovolených apod. Dosažitelné cíle jsou v podstatě dva: „menším“ cílem je možné nazvat úsilí rodičů, aby jejich dítě prožilo život, který ono samo považuje za šťastný, aby spolu měli kontakt a přátelské vztahy, aby se mohli případně těšit z vnoučat atp. Za „větší“ cíl je možné považovat úsilí, aby dítě svou náboženskou skupinu dříve či později opustilo, aby se rozšířil obzor jeho života, aby opět navázalo vztahy s lidmi mimo svůj náboženský okruh a aby se vazba na onu skupinu stala pouhou epizodou v jeho osobnostním vývoji. – Je dobré si uvědomit, že tyto dva cíle se vzájemně nevyklučují a k oběma vede stejná cesta.

Nezbytným předpokladem této cesty je vědomá **rezignace rodičů na jakoukoli agresi** a na jakékoli jednání, které by mohlo být jako agrese pociťováno. Rodičovský hněv je pochopitelný – zvláště v případech, kdy dost dobře nelze předpokládat čisté úmysly vůdce sekty a kdy slova jako „zneužití“, „oklamání“, „nalákání“ či „past“ mají své oprávnění. Extrémní projevy tohoto hněvu jsou však těžko omluvitelné (z druhé ruky znám případ, kdy rodič ohrožoval vůdce české pobočky jedné sekty pistolí), a to ať se jedná o fyzickou, slovní nebo citovou agresi. Navíc je tato agrese zbytečná, a dokonce kontraproduktivní, a to ve všech svých podobách: od „výchovné“ facky přes slovní argumentaci a hádku až k citovému vydírání.

Jednání, které je dítětem pociťováno jako nátlakové, je zbytečné z toho důvodu, že rodiči nemůže přinést vítězství. I když je to pro ně jistě trpké zjištění, rodiče shledávají, že nejsou již pro své dítě autoritou a že někdo jiný (sekta) má na něho daleko větší vliv než oni sami. Proti tomuto vlivu jsou bezmocní zvláště v oblasti náboženské argumentace, protože z pozice dítěte oni náboženství „nerozumějí“, doktrínu „nechápu“ a nikdy nepocítili, jak „skvělá“ je skupina, do níž chce jejich dítě patřit. Zvláště je třeba upozornit na to, že toto jednání je zbytečné, ať jsou argumenty jakkoli přesvědčivé, zaručeně pravdivé apod. I to, co ze strany rodičů vypadá jako naprosto jasný důkaz falešnosti doktríny, zvrhlosti vůdce atd., nemá pro dítě žádnou pravdivostní hodnotu, když ji samo nechce připustit. – Tato rodičovská situace, v níž nepomáhají žádné rozumové, ale ani citové argumenty, je do značné míry podobná případu, kdy se dítě vášnivě zamiluje do někoho, kdo je rodičům zcela nepřijatelný.

Nátlakové, agresivní jednání bývá ovšem nejen zbytečné, ale i kontraproduktivní. Čím je totiž rodič úspěšnější ve vytváření tlaku, tím spíše docílí destrukce svého vztahu s dítětem. Čím napjatější je atmosféra setkání s rodiči a čím více si dítě musí dávat pozor na to, odkud přijde další útok, tím více samozřejmě lne ke své skupině, která ho zvláště na začátku dosyta zahrnuje přátelskou pozorností a pocitem bezpečí. Navíc - pokud si skupina opravdu zaslouží označení „sekta“, pokusí se vazbu svého nového člena posílit negativním hodnocením jeho dosavadního okolí. Rodičovská agrese tedy dítěti jen potvrdí to, co negativního mu bylo o prostředí jeho rodiny naznačeno. Dodá navíc dítěti vědomí důležitosti jeho „boje“, ochotu trpět a přinášet „oběti“, pocit „pronásledování“ a další pocity, které narušují vztah k rodičům a posilují vazbu k sektě.

A přitom právě vztah s dítětem je fakticky to jediné, co rodič má na své straně. Veškeré své úsilí by tedy měl napnout k tomu, aby tento **vztah udržoval a posiloval**. Záleží samozřejmě na konkrétní situaci, ale v každém případě by měl být udržován alespoň minimální kontakt (pravidelnými) telefonáty či dopisy. Je také dobré více projevovat lásku drobnými pozornostmi a dárky a nenechat se vyvést z míry (někdy okázalým) nezájmem či odmítáním. Každopádně je třeba nalézt střední cestu mezi respektem k životnímu postoji dítěte se vším, co

k němu patří (tedy třeba i dlouhým periodám bez odezvy) a stálým projevováním zájmu, lásky a pozornosti. Je jasné, že tato plavba mezi útesem chladné lhostejnosti a skalou podlézavé slabosti může být velmi náročná.

Osvědčuje se, když rodič vyjadřuje postoj, který beze slov sděluje bezpodmínečnou lásku: máme tě rádi, i když s tebou nesouhlasíme, zůstáváš naším dítětem, i když sis zvolil cestu, kterou nepovažujeme za nejlepší, máš naprostou svobodu, ale budeš vždy bez výčitek vítán, možná děláme chyby, ale nepřestáváme být rodiči a dětmi. Tento postoj ovšem nesmí mít rysy shovívavosti nebo trpělivosti, ale naopak by měl vyjadřovat respekt dospělých, na stejné úrovni stojících lidí.

Zatěžkávací zkouškou vztahů se často nečekaně brzy stanou finanční záležitosti. Zkušenost ukazuje, že na jejich uspořádání velmi záleží. Rodiče by především měli mít jasno v tom, že svými finančními prostředky jejich dospělé dítě může nakládat podle svého. Měli by se vzdát intervence ve prospěch jeho peněz, „ztracených“ v sektě, i když se důvodně domnívají, že dítě tuto ztrátu později palčivě pocítí. Stejně dospělé a respektující chování by měli očekávat i od dítěte: pokud např. kvůli sektě opustilo školu, mělo by začít adekvátní částkou přispívat rodičům na byt a stravu. Pokud si vybralo život v sektě, mělo by se o sebe umět postarat. Pravidelné masivní rodičovské podpory nejsou na místě. Ve finanční nouzi jsou lepší půjčky, které dávají rodičům možnost vést dítě k odpovědnému a uspořádanému jednání.

Pátou zásadou našeho návodu je posílení vztahů ke členu sekty ze všech možných stran. Rodič by měl vyhlásit jakousi nepřilíživou **mobilizaci ostatních členů rodiny**, příbuzných a přátel. Může je taktně požádat, aby i oni rozvíjeli co nejvíce kontaktů a aby se pokoušeli zprostředkovat blízkému člověku i jiné zážitky, než jaké má v sektě. Dobré postavení mají pro tento úkol zejména sourozenci, kteří mohou nalézt dost námětů ke společným akcím mimo sektu. Ovšem i zde je třeba být připraven na odmítnutí. – Vhodným nástrojem na straně rodiny i přátel se mohou stát společné příjemné vzpomínky (např. díky rodinnému albu), které samy naznačí, že mimo sektu nebylo a není všechno tak beznadějné a špatné, jak sekta nyní líčí.

Pokud ale rodiče s pomocí širšího okruhu lidí budou chtít takto vzdorovat odstředivému tlaku na nového člena ze strany sekty a pokud v tom chtějí být věrohodní, budou muset sami vyjít do určité míry vstříc působení sekty. Měli by každopádně **projevovat o novou společnost svého dítěte zájem**, neodmítat a priori literaturu sekty a snad přijmout i pozvání na některou její akci. Každopádně by své dítě měli vždy vyslechnout, pokud se jim snaží své postoje objasnit a vysvětlit.

Reakce na tento tlak by jistě neměla být pokrytecká a rodič by se nikdy neměl snížit k jakémukoli předstírání ve snaze se dítěti zavděčit. Na druhou stranu by ovšem měl naučit ocenit na jednotlivých příslušnících sekty všechno, co s dobrým svědomím ocenit může (např. mravní zásady, obětavost, ochotu působit ve prospěch světa apod.) a zároveň nekonfrontačně vyjádřit pochybnost nad tím, co není možné hodnotit pozitivně. Postojem „Ano, ale...“ se mu pravděpodobně podaří rozlžít ostré hranice mezi záležitostmi sekty a okolního světa a přivést své dítě alespoň částečně ke kritickému rozvažování a k pohledu, který není černobílý. - Téma rozhovoru je dobré pokud možno vždy směřovat spíše k vnitřnímu duchovnímu prožívání, k etickým otázkám či všednímu praktickému životu. Problémům postavení vůdce, oprávněnosti jeho nároku na autoritu a dogmatům je naopak lépe se vyhnout, neboť vždy hrozí ostrou konfrontací.

Zájem by se měl projevit i získáváním informací, které přicházejí zvnějšku sekty. Je dobré, když se rodič seznámí s kritickým a nezávislým soudem o působení sekty, když se pokusí kontaktovat jiné rodiče či „odpadlíky“ - tedy když se pokusí všemi způsoby rozšířit své znalosti a když tyto znalosti bude uvážlivě a kriticky využívat. Pomáhá také úsudek důvěryhodného člověka (rodinného přítele), který stojí zcela mimo situaci a který je schopen ji reflektovat s patřičným nadhledem.

Sedmým a posledním bodem tohoto návodu je snaha rodičů **udržovat si naději a pozitivní výhled** do budoucnosti. Je velkou výhodou, když se mohou vzájemně podporovat a povznést se nad finanční, společenské, a dokonce snad i zdravotní důsledky, které dítěti jeho angažmá v sektě může způsobit. Sektu je možné vidět i jako prostředí, které pomůže dítěti dospět a které mu může poskytnout zkušenosti, využitelné v jeho dalším životě. Nezanedbatelný je také fakt, že rodičovský optimismus dítě pravděpodobně vytuší a že sám tento optimismus uvolní napětí a napomůže pozitivnímu vývoji vztahů.

Je paradoxní a někdy i nepříjemné, že rodiče přicházejí na konzultaci s přáním, aby se změnily jejich děti, a odcházejí s návodem, co změnit na sobě a na svém okolí. Nezbyvá jim ovšem než připomenout starou pravdu: často se říká, že nejtěžší je sektu opustit, ale ve skutečnosti je ještě těžší nalézt prostředí, kam z ní lze odejít.